

І.В.Лопаткіна, ст.викладач, О.О.Неселевська

ДВНЗ «Українська академія банківської справи НБУ»

СТРАТЕГІЯ ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ МОДЕЛІ УКРАЇНИ: ДОСВІД БАНКОЦЕНТРИСЬКОЇ ЯПОНІЇ

Для України завжди, а особливо останнім часом, є актуальними питання пошуку моделі економічного розвитку як в загальному, так і в прикладному аспектах. Японія, як і більшість інших країн світу – країна з помірно-ліберальною моделлю фінансової системи, основою якої є банківська система. Але, на відміну від більшості, ця країна знаходиться на крок від переходу до ліберальної моделі, яка не є безконфліктною, а тому перехід на неї не є безперечним. Україна позиціонує свою фінансову систему, як помірно-ліберальну. І для неї не зайвим є вивчення та адаптація досвіду країни, економіка якої довгі роки функціонує в умовах превалювання банківської системи.

Чому може бути використана японська модель?

1. Японська модель по суті є банкоцентричною та може функціонувати у відсутності розвинутого фондового ринку.
2. Основний контроль за діяльністю топ-менеджерів здійснюють власники великих пакетів акцій, що частково вирішує проблему побудови ефективного механізму взаємодії власник-управлінець.
3. «Ворожі поглинання» («Hostile takeovers»), як явище, є дуже рідкісним, що дозволяє японським менеджерам зосереджуватися на довгострокових цілях, не знаходячись під тиском необхідності показувати «короткострокові» результати.
4. У структурі власності корпорацій переважають великі тримачі акцій. Власність на великі пакети акцій є довгостроковою, стабільною.
5. Неліквідний та неактивний ринок праці для топ-менеджерів є характерним як для Японії, так і для України.

Чому не може бути використана японська модель?

1. Окрім власників, що захищають свої інтереси (а такий підхід до ведення бізнесу не завжди є найбільш продуктивним у довгостроковій перспективі), велику контролюючу роль в Японії грають кредитори. В Україні бізнес, не маючи великої питомої ваги довгострокових кредитів в своїй заборгованості, залишається за межами жорсткого контролю банків.
2. Відсутність фондового ринку ставить питання пошуку альтернативних джерел фінансування розвитку бізнесу. В Японії діє система фінансування в рамках ФПГ і перехресного кредитування. Непрозорість діяльності великих корпорацій в Україні є бар'єром для залучення банків до їх кредитування. Для малого і середнього бізнесу ця система неактуальна.
3. Фінансовий стан неефективних виробництв України, спеціалізація в рамках 1-4 технологічних укладів, відсутність довгострокового стратегічного планування і відсутність налаштованості на нього управлінців і власників, не можуть служити основою для застосування японської моделі, для якої необхідні абсолютно протилежні передумови.
4. Україна, будучи «emerging market», часто є об'єктом спекулятивних фінансових операцій з боку іноземних «портфельних» інвесторів.
5. Неліквідний та неактивний ринок праці для топ-менеджерів у Японії є наслідком історичної бізнес традиції. В Україні такі традиції просто відсутні. Ментально нації дуже різні.

Висновки

1. Оскільки у структурі інвестицій в українську економіку значну частку займають саме власні кошти підприємств, а не позикові, важко говорити про можливість імплементації даного механізму контролю за діяльністю управлінців у повній мірі. Питання контролю з боку банків над приватним сектором (в першу чергу – над корпораціями) взагалі потребують додаткового

дослідження, оскільки кредитори (читай – акціонери банків) можуть не бути налаштованими на підтримку тих підприємств, прибутки яких віддалені в часі, або в періоди криз. Їх міркування можуть не співпадати з позицією власників бізнесу, а, відтак, банки можуть як сприяти покращенню фінансового стану бізнесу, так і стримувати їх корисну ініціативу.

2. Японська модель виходить з того, що власниками корпорацій є великі фінансові інституції – таким чином відбувається забезпечення фінансовими ресурсами, у той час як високі ставки по кредитах, недостатня капіталізація банків та інші проблеми фінансового ринку України унеможливають застосування такого підходу.
3. Розвиток довгостроково стратегічного планування та фінансового ринку, що служив би основою для побудови стратегії підприємством, мають стати пріоритетними напрямками та основою розвитку економіки.
4. Стабільність фінансового ринку забезпечується не тільки постійною структурою власності у довгостроковій перспективі, а й стабільністю та розвитком інших складових (та характеристик) фінансового ринку.
5. Яким би не був ринок топ-менеджерів, це не має впливати на якість їх підготовки, рівень професіоналізму та репутацію.

Японська модель сьогодні – це поступові та продумані спільні зусилля корпорацій та фінансових інституцій по переходу до «західних» моделей зростання зі збереженням власної бізнес-культури з метою забезпечення конкурентоспроможності національної економіки.

Українська модель сьогодні – це динамічна змінна модель, але джерелом змін (в наслідок відкритості та низької конкурентоспроможності) дуже часто є негативні зовнішні фактори, що не дозволяє застосувати ефективний досвід інших країн.